

'Kinderen van jongs af aan bij de natuur betrekken.
Daar ligt mijn passie én mijn uitdaging.'

een portret van
Bert Ydema
leraar po

Persoonlijk

[Personalia](#)

[Groene familie](#)

[De Groene Hemel en verder](#)

Personalia

Ik ben Bert Ydema en ik ben in 1944 geboren in Amsterdam. Mijn moeder was een echte Jordanese en mijn vader een Fries.

Ik heb les gegeven op de Amsterdamse schooltuinen in het Westerpark, aan leerlingen van verschillende basisscholen. Ik woonde daar een dienstwoning, die midden tussen de schooltuinen stond. Het was prachtig midden in Amsterdam te wonen alsof je buiten de stad woont. Dit jaar word ik vijfenzestig, maar ik ben al sinds september 2006 met FPU.

Groene familie

Ik ben tegelijk met mijn vrouw Tineke - die ook in het onderwijs zat - met vervroegd pensioen gegaan. We konden toen niet meer in ons huis in het Westerpark blijven wonen. Dat was jammer, maar gelukkig hebben we uiteindelijk een mooi huis in Almere gevonden. En we hebben nog steeds een stuk grond en een kas om bloemen en groenten te verbouwen.

We hebben twee kinderen, Maartje van drieëndertig en Sybren van eenendertig en we zijn sinds kort ook grootouders. Ons ene kleinkind is ruim drie en het andere is één. Met de oudste heb ik al een keer pompoenen gezaaid: ik probeer ze wel iets van mijn groene kennis mee te geven. Mijn eigen kinderen hebben dat allemaal uitvoerig meegekregen, want toen woonden we natuurlijk nog bij de tuin. Ze hadden allebei hun eigen schooltuintje en kregen trouwens ook les van mij.

De Groene Hemel en verder

Omdat Tineke ook in het groenonderwijs zat, was het fijn dat te kunnen delen. Zij was een hele goede lerares. Wat dat betreft was het eigenlijk niet eerlijk dat ik alle aandacht kreeg met de documentaire De Groene Hemel die er over mij gemaakt is en waarvan ook een boek is verschenen. Die documentaire is er gekomen omdat de vader van een van mijn leerlingen bij IDTV werkte en het een leuk idee vond om aan het eind van mijn loopbaan een grote film te maken. Dat was het mooiste afscheid dat ik me had kun-

nen voorstellen.

Daardoor zijn er allerlei interviews en lezingen op me af gekomen, waardoor ik nog steeds met het groenonderwijs bezig ben.

Verder heb ik genoeg hobby's. Zo hou ik van schaatsen, ben ik een enorme weerfanaat en ben ik blij nu wat meer tijd te hebben om lekker op vakantie te gaan.

Opleiding & loopbaan

[Overzicht opleiding](#)

[Overzicht loopbaan](#)

[Natuurkind](#)

[Middelbare tuinbouwschool](#)

[Dienst en anjers](#)

[Naar de schooltuinen](#)

[Rasleraar](#)

Overzicht opleiding

- . mulo
- . middelbare tuinbouwschool, Aalsmeer
- . tuinbouwvakonderwijs, Aalsmeer
- . pedagogisch-didactische opleiding, Alkmaar

Overzicht loopbaan

- . Amsterdamse schooltuinen (De Mr. A. de Roos schoolwerktuin, Westerpark Amsterdam): veertig jaar natuur- en milieuonderwijs

Natuurkind

Ik was thuis van de zes kinderen de merkwaardigste: ik was de enige die zich interesseerde voor bloemen en planten. Ik was graag buiten. Wij woonden in Amsterdam Zuid en ik liep graag naar Nieuw Zuid, waar nu de RAI staat. Daarachter waren moerasjes met bramen en andere planten. Daarachter was de Zuidelijke Wandelweg en dat was voor mij de groene hemel, met veel bomen en vogelnesten en mooie bloemen, vandaar dat ik mijn boek ook De groene hemel genoemd heb.

Al toen ik op de lagere school zat, een katholieke jongensschool, had ik de ambitie om iets buiten te gaan doen. Ik wilde eerst naar het Ignatius college, maar dan zou ik daarna verder moeten gaan studeren in Wageningen of zoiets dergelijks en ik wilde eigenlijk gewoon zo snel mogelijk lekker buiten bezig zijn.

Daar paste het middelbaar beroepsonderwijs beter bij. Maar daarvoor had je de mulo nodig en dus heb ik dat eerst maar gedaan.

Middelbare tuinbouwschool

Daarna ben ik in Aalsmeer naar de middelbare tuinbouwschool gegaan. Dat was echt een openbaring. Ik ging naar kwekers toe, je mocht daar af en toe werken, je kreeg er rondleidingen op de kwekerijen, er waren allerlei praktijkdingen. Mijn hart ging open. Er waren gemengde klassen en dus ook leuke schoolfeesten. Het was een ontzettend mooie tijd.

Daarna heb ik daar nog tuinbouwvakonderwijs gedaan en had ik mijn lesbevoegdheid.

Dienst en anjers

Meteen daarna moest ik in militaire dienst. Ik werd gelegerd in Amersfoort. Daar heb ik een opleiding voor de geneeskundige troepen gedaan, in een militair hospitaal in Ede gewerkt en daarna nog een jaar in Assen gelegen.

Maar ik kan heel slecht tegen commanderen, dus ik probeerde waar het kon m'n snor te drukken. Ik voetbalde bij RKAVIC, in de hoogste klasse van de amateurs. Op die manier kon ik vaker naar

huis, wegens 'onmisbaarheid' bij de voetbalclub.

Naar de schooltuinen

Na mijn militaire dienst, wist ik niet zo goed wat ik verder moest. Ik ben naar een anjerkweker gegaan, waar ik voor mijn diensttijd ook al even gewerkt had. Daar kon ik een baan krijgen als vertegenwoordiger in anjerstek voor heel Europa. Een aantrekkelijke baan, spiegelde ze me voor. Maar ik was er niet gelukkig mee. Toen zei iemand tegen me: 'Waarom ga je niet bij de Amsterdamse schooltuinen werken?' Daar heb ik een brief voor geschreven, waar ik een tijd niets op hoorde. Uiteindelijk werd ik uitgenodigd voor een gesprek en werd ik aangenomen.

Ik kwam niet meteen voor de klas te staan. In het begin moest ik alleen maar de tuin onderhouden. Dat vond ik geen probleem, want ik dacht: Er zijn heus wel doorgroeimogelijkheden. Dat klopte: na twee maanden stond ik inderdaad voor de klas. En na een jaar ging ik op bezoek bij verschillende schooltuinen en verzorgde daar de lessen. Later kwam ik in het Westerpark op mijn eigen schooltuin met huis en kreeg ik een eigen lesgebouw en kwamen de leerlingen naar mij toe.

Het ging om een vast jaarrond programma, in groep 6/7 en soms in 7/8. Ze hadden dus één jaar les bij mij: vanaf januari tot de zomervakantie en na de zomervakantie tot december.

Rasleraar

Ik heb me altijd thuis gevoeld voor de klas. Zonder arrogant over te willen komen, denk ik dat ik het in me heb om kinderen te boeien. Mijn voorganger was oud en ziek en gaf zijn lessen alleen nog binnen. Ik kon spannender vertellen, wist de kinderen zo beter bij de les te houden en ging met ze naar buiten. Eerst in de buurt van hun eigen school, later op mijn eigen tuin in het Westerpark.

Meestal had ik wel veertien klassen in de week, dus zo'n vierhonderd leerlingen. Ik heb ze al snel naambordjes laten maken en dat hielp me om zoveel mogelijk kinderen bij naam te kennen.

Leraarschap

<u>Goede vak</u>
<u>Taken van de leraar</u>
<u>Geen geitenwollen sok</u>
<u>Goede leraren,</u>
<u>slechte leraren</u>
<u>Duidelijke grenzen</u>
<u>Niet rigide</u>
<u>Minder streng</u>
<u>Kwaad worden</u>
<u>ZMOK</u>
<u>Keurige kinderen</u>
<u>Individueel</u>
<u>Dieptepunt</u>
<u>Hoogtepunt</u>

Goede vak

Zoals ik al zei heb ik me altijd thuis gevoeld voor de klas. In het lesgeven heb ik steeds plezier gehad. Ik ben wel altijd een beetje nerveus gebleven voor ik les ging geven, maar dat hield me scherp. Bovendien viel dat weg zodra ik voor de klas stond. Dan was ik mezelf.

Ik geloof dus zeker dat ik het goede vak heb gekozen. Misschien had ik ook wel meteorologie kunnen geven, of aardrijkskunde, maar het leraar zijn zat in elk geval in me.

Ook kinderen vinden het een fijn vak. Sommige zeiden dat ze er in het begin niet zoveel aan vonden, maar dat ze schooltuinen uiteindelijk 'vet cool' vonden. Kinderen kunnen tijdens mijn les lekker buiten bewegen en bezig zijn. En als ze daar eenmaal aan gewend zijn, vinden ze dat meestal heel leuk.

Het kan wel een zwaar vak zijn, het leraarschap. Ik heb een hoop kennissen in het onderwijs en iedereen is wel een keer overspannen geweest. Je moet veel dingen tegelijk kunnen en het kost een

hoop energie.

Taken van de leraar

Mijn belangrijkste taak vond ik mijn leerlingen een paar fantastische uren geven waarin ze lekker in de tuin konden werken en blij weggingen. Het is toch mooi dat er twee van die kleine grietjes naar me toekwamen toen ik wegging die zeiden: 'Jij hoeft nog helemaal niet weg, meester Bert, want je doet het goed. Je mag best bij ons op school les gaan geven.' Ik verzeker je dat je dan een leuke dag hebt.

Daarnaast vond ik opvoeden ook zeker mijn taak. Dat ze leren stil te zijn als ik iets vertel, of dingen op te ruimen. Het is best moeilijk om kinderen te leren alle dingen weer netjes mee te nemen en niets op de grond te gooien en aardig tegen elkaar te zijn. Als ze zelf bijvoorbeeld eerder klaar waren, leerde ik ze elkaar te helpen met opruimen, zodat ze niet in hun eentje gingen klieren.

Ik vond het belangrijk om als ik een klas voor het eerst had het verschil tussen manieren van aanspreken aan te geven. 'Bert, kom even bij me' of 'Bert, wil je even bij me komen?' klinkt heel anders. Dat begrijpen ze meteen. Ze mochten gewoon meester of Bert zeggen. Ik vind het flauwekul dat sommige mensen beweren dat je de baas zou zijn over de klas als je ze weer 'u' laat zeggen. Het gaat erom of je ze weet te boeien en of je de autoriteit hebt.

Als leraar moet je zelf natuurlijk het goede voorbeeld geven, op alle fronten. Je moet geen propjes papier op de grond gooien, geen kauwgom kauwen voor de klas. Je moet niet de hele tijd weglopen van je klas om even iets anders te doen. Je moet vriendelijk blijven.

Alle dingen die je van de kinderen verwacht, moet je zelf ook doen, want anders neem je ze niet serieus. Je mag niet zeggen: 'Ik ben de meester, dus ik mag dit.' Dan ben je wat mij betreft echt verkeerd bezig.

Ik vond het heel belangrijk dat kinderen leerden respect voor elkaar te hebben. Ik hou er bijvoorbeeld helemaal niet van als kinderen elkaar uitlachen. Ik bracht ze dan bij dat ze het zelf ook niet leuk vinden om uitgelachen te worden, dus dat ze het ook niet bij een ander moeten doen. Ze moesten vriendelijk tegen elkaar zijn.

Als ik zag dat ze elkaar pestten, greep ik streng in. Twee jongens hadden een keer maïs gestolen en deden die in de tas van een meisje om de maïs naar buiten te smokkelen, terwijl dat meisje nergens van wist. Buiten gekomen dwongen de jongens het meisje haar tas open te maken en haalden ze de maïs weer uit haar tas. Dat was hun manier van stelen, zodat zij niet gepakt zouden worden. Het leek wel drugssmokkel. Ik had dat gelukkig allemaal gezien en ben naar ze toegelopen. Ik ben enorm woest geworden op die jongens en ik heb ze goed duidelijk gemaakt dat het niet de bedoeling is om zo met elkaar om te gaan.

Geen geitenwollen sok

Verder hoef ik niet van iedereen een bioloog te maken, maar wil ik ze iets aanreiken waar ze hun hele leven wat aan kunnen hebben. Ik wil ze meegeven dat iedereen deel uitmaakt van de natuur en

dat die natuur heel belangrijk is voor ons allemaal om te kunnen overleven. Dat planten ook levende wezens zijn en dat we ze nodig hebben. Zo gaan zij er hopelijk naar leven en geven ze het later zelf weer door. Als die basis niet is gelegd, leren kinderen dat niet vanzelf. Als je ze bewust maakt van het belang van de natuur gooien ze bijvoorbeeld minder snel hun lege blikjes in de berm.

Je moet alleen niet als een geitenwollen sokkenfiguur voor de klas gaan staan en vertellen wat je allemaal niet moet doen. Daar gaan kinderen zich tegen verzetten. Enthousiasme is goed, maar het moet niet te domineeachtig worden, dat vind ik stomvervelend. Je kan ze duidelijk maken dat je zelf net zo leeft als zij, maar dat je er wel over nadenkt. Ik wil graag dat ze gedachtes krijgen en die bijvoorbeeld 's avonds thuis aan tafel met hun ouders bespreken.

Als je kinderen van alles over de natuur vertelt, wekt dat nieuwsgierigheid op en dat is een van de belangrijkste dingen in het onderwijs. Kinderen kunnen misschien niet altijd goed hun gedachtes verwoorden, maar ze denken er echt wel over na.

Goede leraren,

Een goede leraar is iemand naar wie kinderen vanzelfsprekend luisteren en die weet dat hij niet langer dan tien, vijftien minuten moet praten. Je moet namelijk nooit te lang praten, want dan ebt de belangstelling weg. Een goede leraar durft pauzes in te lassen en is niet bang dat leerlingen zullen denken: Hij weet het niet meer.

Een goede leraar heeft begrip voor het feit dat een klas niet altijd hetzelfde is. Hij begrijpt hoe een kind in elkaar zit en dat als een kind iets niet snapt, hij het anders uit moet leggen. Een goede leraar overziet alles wat er in zijn klas gebeurt.

Een goede leraar moet er niet heel gek uitzien, want dan heb je een probleem. Hij moet het lef hebben om zo te kijken dat hij laat merken: Zo is het genoeg, of: Dat wil ik niet hebben.

Over het algemeen zie je, als je bij iemand in de klas staat, direct of hij het onder controle heeft of niet. Het is ook een kwestie van consequent zijn. Als je dat niet bent, verlies je die controle.

Ik denk dat je dat allemaal in je hebt of niet. Sommigen hebben een onderwijssuitstraling, anderen niet. Je kan het wel een beetje leren, maar je moet er aanleg voor hebben. Ik heb zoveel leraren gezien waarvan ik dacht: Waarom doe je dit vak?

slechte leraren

Slechte leraren nemen bijvoorbeeld een kind apart en zien niet meer wat er verder in hun klas gebeurt, of ze zijn helemaal niet consequent.

Er waren wel eens ongemotiveerde leraren die hun klas bij mij kwamen brengen voor de schooltuinles en dat kon vervelend zijn. Zo'n klas was totaal onhandelbaar doordat mijn voorganger er geen lol in had, zodat het mij ook veel tijd kostte voor ze naar me luisterden.

Duidelijke grenzen

Ik heb altijd duidelijk mijn grenzen gesteld. Sommige kinderen vonden me streng, maar ze konden wel altijd met me lachen. Het is belangrijk om streng te zijn, zeker in het begin, anders kom je in de problemen. Je moet respect afdwingen. Dat heb ik bij anderen dikwijls fout zien gaan.

Ik heb zelf ook wel eens een tomaat in mijn gezicht gekregen in het begin en toen heb ik er gewoon een terug gegooid. Ik ben geen voorstander van oog om oog, tand om tand, maar soms werkt het wel.

Niet rigide

Je moet een kind behandelen op een manier die bij dat specifieke kind past, maar dat betekent niet dat de een zich meer kan veroorloven dan de andere. Als een kind er standaard de hele tijd doorheen praatte, werd ik niet enorm boos, want zo is dat kind nu eenmaal, maar zei ik wel: 'Ga jij maar even een stukje verderop staan, want wij begrijpen anders helemaal niet meer wat er moet gebeuren, omdat jij zo druk bent.' Ik ben nooit keihard geweest en heb dingen altijd geprobeerd uit te praten.

Minder streng

In de eerste periode was ik strenger dan later. Eigenlijk was ik toen te streng. Later ben ik genuanceerder geworden en heb ik meer begrip voor het kind gekregen. Dat had ermee te maken, denk ik, dat ik zelf kinderen kreeg. Toen begreep ik dat ieder kind z'n eigen trekjes heeft en dat het niet alles doet zoals jij het wilt. Dan moet je wat water bij de wijn doen en dat is niet eens zo erg. Soms is het zelfs leuk om water bij de wijn te doen. Dat je milder wordt, is overigens inherent aan ouder worden.

Kwaad worden

Ik ben altijd ad rem geweest. Meestal kwam de goede oplossing meteen bij me op als er iets in de klas gebeurde, zodat ik nooit echt ordeproblemen heb gehad. Het kwam zelden voor dat ik kwaad op iemand werd en als dat toch nodig bleek te zijn, maakte ik het altijd weer goed.

De truc is om niet echt kwaad worden, maar kwaad te spelen, al zijn er van die momenten dat het gewoon gebeurt. Eigenlijk moet je dan weglopen voor je echt agressief wordt. Ik hield die agressie bij me en ging dan later hardlopen.

Een keer heb ik een ontzettend vervelende jongen bij z'n haar gepakt en toen kreeg ik een hele kwade vader aan de lijn die me wel eens even in elkaar zou komen slaan. Later hoorde ik van het hoofd van de school van die jongen dat het een heel raar gezin was en hij is ook niet gekomen, maar je zit toch niet lekker te eten 's avonds. Ouders kunnen soms enorm uit hun slof schieten en dat is naar, maar over het algemeen is iedereen heel positief.

Als kinderen zich niet gedroegen, stuurde ik ze nooit weg, maar zei: 'Ga jij maar even verderop staan, maar ik wil je wel in de gaten kunnen houden.' Je moet kinderen niet isoleren en uit je gezichtsveld sturen. Dan voelen ze zich nog meer buitengesloten en gaan ze alleen maar lopen klieren en dingen kapot maken.

Soms waren er kinderen, die bij anderen de maïs eruit gingen

trekken. Daar kon ik enorm kwaad op worden, maar het bleef nooit heel lang hangen. Dat heeft geen zin. Ik ben niet rancuneus en die kinderen leven toch een beetje van moment tot moment. Bovendien heb ik vroeger zelf ook wel eens kattenkwaad uitgedaald. Zolang het maar duidelijk is dat het niet de bedoeling is en ze het niet moeten blijven doen.

ZMOK

Ik heb ook altijd onderwijs aan zeer moeilijk opvoedbare kinderen gegeven, in een groepje van twaalf leerlingen met twee leraren erbij. Dat was hard werken, want het was me toch een zootje ongeleide projectielen. Ze zijn daarvoor speciaal bij mij gekomen, omdat ze vonden dat ik het goed deed. Ik vond het leuk, maar wel zwaar en je moest harde acties ondernemen.

Een jongen had een keer een kikker doodgetrapt en ik heb hem toen meegenomen naar het leslokaal. Ik zei: 'Maak 'm maar weer levend.' Hij: 'Dat kan toch niet?' Ik zei: 'Dan had je 'm niet dood moet maken. Aai het arme beest maar over z'n kop, net zo lang tot-ie weer levend wordt.' Ineens begint die kikker te trillen en springt weg. Kikkers kunnen net als kippen in stress-situaties bijna dood zijn, waardoor je niet ziet dat ze eigenlijk nog leven. Die jongen schrok zich rot. Later hoorde ik van de leerkracht Anja dat hij thuis had verteld dat meester Bert aan voodoo deed.

Keurige kinderen

Kinderen zijn keuriger geworden en zijn banger om vies te worden. Kleren zijn ontzettend belangrijk voor ze. Meisjes hebben daar over het algemeen meer last van dan jongens, maar ook sommige jongens willen niet met hun handen de aarde in.

Tegenwoordig leven we in een maatschappij waarin iedereen allergieën heeft en waarin kinderen niet meer gewend zijn aan allerlei stofjes en dingetjes die nu eenmaal bij het leven horen, waardoor ze geen goede afweer hebben opgebouwd. Ze krijgen, zeker in de stad, aangeleerd dat groen eng is. Daar is het vies en lopen de kinderverkrachters rond. Het is een griezelige ontwikkeling als je een kind niet meer de natuur in durft te laten gaan.

Om van dat fobie af te komen, is de groep belangrijk. Als kinderen zien dat hun vriendjes het ook doen en jijzelf ook, komen ze er meestal wel overheen, de extreme gevallen daargelaten. Ik heb wel eens een leerling gehad die overal bang voor was en die ik daar niet echt af kon helpen.

Individueel

Het kind krijgt meer individuele aandacht dan vroeger en dat is aan de ene kant goed, maar het is wat mij betreft een beetje doorgeslagen. Je moet een groep kinderen ook als geheel kunnen aanspreken op het sociale gedrag dat ze vertonen.

Een kind moet niet het gevoel hebben dat hij alleen belangrijk is. Ik vind dat mensen zichzelf tegenwoordig te veel op een voetstuk zetten. Kinderen accepteren maar moeilijk 'nee'. Dat krijgen ze thuis blijkbaar niet te horen.

In mijn tijd was de autoriteit misschien aan de vervelende kant, maar je had er wel respect voor. Bij mij in de buurt werd laatst weer een agent in elkaar geslagen omdat hij twee vechtende kin-

deren uit elkaar haalde en die groep dat niet toeliet. Ik vind dat een enge ontwikkeling.

Kinderen stelen soms ook van elkaar op school, dat vind ik heel erg. Dat gebeurde vroeger minder vaak. Ze zijn overigens niet echt brutaler, tenminste niet tegen mij.

Dieptepunt

Een dieptepunt in mijn loopbaan was dat de schooltuinen een keer opgeheven dreigden te worden door de overheid, maar daar heb ik me met andere mensen tegen verzet en gelukkig is het niet doorgegaan.

En rond m'n 57e ben ik een keer overspannen geraakt. Mijn kinderen waren net het huis uit en bij mij begon het door te dringen dat ik een keer zou moeten stoppen en dus ook mijn huis uit zou moeten. En in die tijd heb ik de enige klas gehad die me echt veel moeite heeft gekost en waar ik elke keer enorm tegenop zag. Er zat een groepje jongens in dat mij het leven zuur wilde maken. Dat ging niet speciaal om mij, ze waren gewoon onhandelbaar. Ze maakten van alles kapot en de leerkracht die er bij was keek de hele tijd de andere kant op als er iets gebeurde. Daar had ik dus niets aan.

Door dat alles sliep ik minder goed en had ik last van mijn nek. Dat heeft een maand of drie geduurd en toen kreeg ik hulp van iemand bij mijn lessen. Ik ben niet gestopt met werken, ik hielp wel met voorbereiden, maar ik heb drie maanden geen les gegeven.

Ik was teleurgesteld in mezelf, maar het was toch zinvol. Een tik in je gezicht is wel goed, want je krijgt er meer begrip door voor een ander. Ik dacht altijd: Wat is dat nou, overspannen zijn? Je ziet namelijk niet speciaal iets aan iemand die overspannen is. Je barst ineens om niets in huilen uit. Het is ook niet van de ene op de andere dag over. Het moeilijke was toen wel dat ik op mijn werk woonde en alle kinderen je konden zien als je thuis was, waardoor het leek alsof er niets met me aan de hand was.

Hoogtepunt

Ik heb altijd genoten van de lessen en het feit dat we met ons gezin in een huis met een enorme tuin woonden, dus één hoogtepunt noemen vind ik moeilijk.

Mooi was die keer dat er een vrouw naar me toekwam toen ik bij de open dag was die vroeg: 'Bent u meester Bert?' 'Ja.' 'Mag ik u dan een kus geven?' Ik zei: 'Dat mag, maar waarom eigenlijk?' Toen bleek dat zij de moeder van een van mijn leerlingen was. Ik wist meteen wie ze bedoelde. Het was een jongen die een beetje depressief was, maar op dinsdag moest alles klaargezet voor de les van meester Bert en ze zei: 'Woensdagmiddag komt er een ander kind thuis.' Hij vond het heerlijk, het tuinieren en knapte er van op.

Ook de documentaire die er over me is gemaakt was een hoogtepunt en een mooi afscheid. Het was geweldig al die jaren leservaring in de tuin te kunnen delen en er waren zoveel mensen die erop af kwamen.

De praktijk in de klas

[Een schooltuinles](#)

[Werken in groepjes](#)

[Open dag](#)

[Gedicht](#)

[Quiz](#)

[Lesvoorbereiding](#)

Verder vind ik het fijn dat ik nog steeds oud-leerlingen zie. Sommigen komen zelfs op mijn verjaardag en zijn echte vrienden geworden. Als ik ze naar mijn lessen vraag, zeggen ze dat ik redelijk streng was, maar dat ze wel met me konden lachen.

Een schooltuinles

Meestal gaf ik eerst wat uitleg en theorie in het klaslokaal en gingen we daarna aan de gang in de tuin. De leerkracht van de klas was er altijd bij en hielp mij een beetje. Later kreeg ik er ook een collega bij en was er een vaste tuinman. Wat we precies zaaiden of onderhielden, verschilde natuurlijk per seizoen. Mijn lessen waren dan ook opgebouwd rond de vier seizoenen.

Van regen had ik nooit echt veel last. Er was wel eens een extreme week natuurlijk, maar dan lieten we klassen later extra terugkomen om het in te halen. Het regent in Nederland eigenlijk maar voor 7 of 8 procent, we denken alleen dat het altijd regent.

Om kinderen bij de les te betrekken, begon ik vaak met iets gezelligs. Ik nam iets mee, of wees ze een bepaalde bloem aan en zei: 'Wat een mooie bloem zeg, weten jullie de naam?' Meestal wisten ze dat niet en noemde ik de naam, vertelde ik iets over die bloem en kon ik zo de les beginnen.

Ik vertelde ze vaak even iets over mezelf, bijvoorbeeld wat ik in het weekend had gedaan, zeker als het te maken had met de lessen. Maar ook toen ik voor het eerst opa werd, vertelde ik dat in de klas. Dat vonden ze prachtig. Je maakt je les op die manier persoonlijk. Je bouwt een betere band op met je klas als je een beetje kwetsbaar op durft te stellen en wat over jezelf durft te vertellen.

Werken in groepjes

Ik heb altijd aanschouwelijk onderwijs gegeven. Een kind deed het voor, voor de klas en dan moest iedereen het doen. Ik herhaalde aan het eind van de les altijd wat we ook alweer geleerd hadden, zodat ze het beter onthielden en legde het vaak nog een keer uit als dat nodig was.

Vroeger was het onderwijs klassikaal, maar wij zijn in het schooltuinonderwijs al vrij snel in groepjes gaan werken. Dat past natuurlijk ook veel beter bij het vak. Ik heb de kinderen bijvoorbeeld samen een waterzuiveringsinstallatie laten maken en een wurmenhotel. Daarvoor neem je een laag zand, een laag klei en een laag humus en daar doe je wurmen in. De wurmen vreten de bladeren op en maken gangen en dan vermengen de lagen zich en zo krijg je tuinaarde.

Het is belangrijk om als de kinderen aan het werk zijn langs je groep te lopen en persoonlijke aandacht aan iedereen te geven. Je moet niet vanaf een punt opdrachten gaan staan schreeuwen. Complimenten geven is zeer belangrijk, ook en juist aan de minder sterke leerlingen.

Open dag

We hadden een keer per jaar een open dag, waar ook ouders kwamen en dan werd er gekookt uit de tuin met de hulp van een vaste kok. Daar ben ik mee begonnen omdat ouders vroeger soms de

groenten weggooiden die ze mee naar huis kregen. De kinderen krijgen namelijk altijd alles wat ze zaaien en kweken mee, bloemen en groenten. Op zo'n kookdag kregen de kinderen allemaal opdrachten, om bijvoorbeeld naar de kas te gaan, tomaten te plukken, enzovoort, en er uiteindelijk met hulp van de kok een maaltijd van te maken die we met z'n allen opaten. Dat waren heerlijke lessen en de kinderen vonden het geweldig.

Gedicht

De laatste les voor de zomervakantie was in mijn tuin en dan las ik het gedicht van Ida Gerhardt Ik ben een tuinman voor. Voor de algemene ontwikkeling. Ik hou erg van taal en vind het belangrijk daar aandacht aan te besteden.

Quiz

De laatste les was er een quiz. Er is een liedje van Ivo de Wijs waarin allerlei mestsoorten voorkomen. Daar zitten zinnen in als 'Wat wil de dahlia? Die wil faecalia. Wat wil de gladiolus? Een dampende bolus.' En dat moesten ze allemaal opschrijven. Daar zaten ze dan, bloedserieus allemaal mestsoorten neer te pennen. Zo waren er nog meer vragen en op het laatst kregen ze allemaal planten mee als prijs, en het schooltuindiploma.

Lesvoorbereiding

Ik bereidde mijn lessen altijd voor. Als je het al heel lang doet, gaat het steeds makkelijker, maar tuinieren vergt nu eenmaal een hoop voorbereiding. Je moet je zaden klaar hebben, de tuinman moet de sla op een bepaalde tijd klaar hebben, je moet je poot-aardappels en je kiemplantjes op tijd klaar hebben, want daar moeten de kinderen allemaal mee aan de gang. Het verhaal dat ik erbij hield ging wel steeds meer op routine, maar de praktische zaken namen altijd een hoop tijd in beslag.

Je moet niet alleen maar met je vak bezig zijn, al liep ik dat risico wel een beetje omdat ik op m'n werk woonde. Er waren altijd allerlei mensen die op de tuin wilden komen en buiten schooltijd wilden tuinieren zodat je de hele tijd herinnerd werd aan wat er nog niet was gedaan en dat werd me op het laatst een beetje te veel.

Op en rond de school

Buitenschools?

Weinig contact met ouders

Geen team

Stagiaires

Nog genoeg te doen

Buitenschools?

Mijn positie is natuurlijk wat anders dan die van de meeste leraren. Ik werkte alleen en zat niet in een team, ik woonde op mijn werk. Van buitenschoolse activiteiten kun je bij mij dus niet echt spreken. Ik ging niet mee met schoolreisjes en dergelijke, want ik hoorde niet bij één school.

Er waren bijvoorbeeld wel acties van scholen die ergens iets gingen planten waar ik bij hielp, zoals bij de 'Landelijke boomplantdag'. En ik heb verschillende rondleidingen in mijn tuin gegeven.

Weinig contact met ouders

Ik had dus ook niet veel contact met de ouders van mijn leerlingen, want dat deed hun vaste leerkracht. Kinderen vertelden me soms wel dingen over hun thuissituatie en ik hoorde wel eens iets over ze van hun leerkrachten, maar ik heb me daar verder nooit heel erg mee bezig gehouden, ik had er ook veel te veel klassen

voor.

Ouders kwamen af en toe wel mee om te kijken, of ze werden door hun kinderen meegenomen naar de open dag. Dat was heel leuk, om te zien hoe trots sommige kinderen lieten zien wat ze in het afgelopen jaar gedaan hadden.

Geen team

Ik zat niet in een team, aangezien ik mijn lessen in m'n eentje vormgaf. Vanuit het Amsterdams Natuur en Milieu Educatief Centrum werd er wel sturing gegeven. Dat werd weer betaald door de stadsdelen. Een keer per maand kwamen alle schooltuinleiders samen en bespraken we de onderwijsinhoud. Dat was vaak een fijne uitwisseling van ideeën. Er kwamen ook nieuwe onderwijsmethoden uit voort.

Ik had dan geen vaste collega's, maar ik heb wel bij het landelijk overleg van 'Tuinieren met kinderen' gezeten. Dat was ook om nieuw lesmateriaal te maken en om mezelf te blijven ontwikkelen. Je wisselt op zo'n overleg een heleboel kennis uit met andere leraren, net als bij het overleg met de schooltuinleiders.

Alle cursussen die me werden aangeboden heb ik gedaan, want ik vind het noodzakelijk dat je jezelf blijft ontwikkelen. Je moet niet in slaap vallen.

Stagiaires

Ik heb heel veel stagiaires begeleid. Dat vond ik leuk om te doen en ze zeggen nu nog dat ze veel van me hebben geleerd. Het was leuk om te zien dat iedereen z'n eigen manier van lesgeven had. Er was er een die veel chaotischer was dan ik, maar hele leuke lessen gaf. Er waren er ook die helemaal niet gemotiveerd waren, maar dat heb je natuurlijk altijd wel.

Nog genoeg te doen

Naar aanleiding van mijn boek zijn er allemaal interviews geweest en er komt mogelijk nog een tweede boek. Ook ligt er al geruime tijd een script klaar voor een serie over tuinieren met kinderen voor op de televisie, maar ik weet niet of dat doorgaat.

Verder ben ik door de pabo gevraagd om daar wat lessen te geven. Ik ga twee groepen een uur begeleiden om ze te laten zien waarom het belangrijk is dat je tijdens een bepaalde periode van je jeugd met de natuur in aanraking moet komen. Kinderen leren zo hun omgeving kennen en raken misschien ook een deel van hun agressie kwijt.

Ook probeer ik een schooltuin in Almere te bewerkstelligen. In steden wordt doorgaans wel schooltuinonderwijs gegeven, maar buiten de steden vaak niet. Dat is een misvatting, want in Almere heb je bijvoorbeeld heel veel kijkgroen en nauwelijks doegroen. Bovendien is het goed voor de motoriek en is het spannend voor kinderen om zaden te zien ontkiemen en planten te zien groeien.

We hebben de Stichting De Groene Hemel opgericht om doegroenpakketten te ontwikkelen voor basisscholen. Ik heb daarvoor onder andere contact gehad met het ministerie van landbouw. Het wordt een pakket met een lesboekje en materiaal om praktijkopdrachten thuis uit te voeren die op school beoordeeld zullen wor-

den. Het is de bedoeling dat de ouders de kinderen meehelpen.

Ik vind het dus niet zo erg dat ik gestopt ben met lesgeven op de schooltuin, want er zijn alweer veel nieuwe dingen op mijn pad gekomen.